

Els símbols jueus són molt presents a Birobidjan a pesar que la població hebrea no supera l'1,5% del total de residents a la regió.

MÓN

L'Israel de Sibèria

Una perduda regió de l'URSS anomenada Birobidjan, creada el 1924, va ser la primera estructura política territorial jueva després de la Diàspora.

Reportatge de Miguel Payeras

És una regió perduda al sud de Sibèria, fronterera amb la Xina. Té una extensió de 36.000 km², una mica més que Catalunya (32.000). Però amb molta menys població: amb prou feines arriba als 200.000 ciutadans. A pesar que només al voltant de l'1,5% dels seus residents són jueus, el nom oficial és el de Província Autònoma dels Hebreus, més coneguda habitualment per la denominació de la seva capital, Birobidjan, la qual fou batejada així pels dos rius de la regió, el Biro i el Bidjan. La simbologia hebrea hi és força

present, fins i tot hi ha una Universitat Nacional Jueva. La regió, la va crear Iosif Stalin el 1924 amb la idea que tots els jueus russos hi anessin a viure. L'experiment fracassà, però és el primer territori amb institucions pròpies hebrees després de l'inici de la Diàspora.

Territori per a jueus

Pot sorprendre que el règim soviètic creés aquesta entitat política, la Regió Autònoma dels Hebreus, perquè, al cap i a la fi, Stalin, com és conegut, era un convençut antijueu, igual que bona part de la cúpula

comunista. Aleshores com s'explica?

Segons la historiografia del període soviètic, les regions autònomes orientals, com era el cas de Birobidjan, responien en part a la voluntat de crear territoris poblats per minories ètniques que serien les primeres víctimes en cas de ser atacada l'URSS per la Xina o el Japó, cosa que donaria mala premsa internacional als agressors.

En segon lloc, per a les autoritats comunistes, Birobidjan era una forma de propaganda per combatre el sionisme, és a dir, el nacionalisme jueu que aspirava →

El dictador comunista Ióssif Stalin creà Birobidjan amb la intenció que tots els jueus de la URSS hi acabessin residint, per les bones o a la força.

→ a crear Israel. La nova regió es presentava com el paradís allà on havien de voler anar els jueus russos. Mentre que s'advertia que els sionistes que s'enquadraven a HeHalutz –El Pioner– organització fundada a Estats Units i Rússia el 1905, que canalitzava els joves dels moviments sionistes que volien establir-se a Palestina per crear-hi Israel, eren antipatriotes i terroristes. Aquesta societat, quasi ni cal dir-ho, era sotmesa a una intensa repressió per les autoritats soviètiques, amb els

seus dirigents empresonats, assassinats o exiliats.

Al mateix temps, Birobidjan va ser pensada com una reserva per als hebreus. Stalin, que havia definit el concepte de nació en el seu llibre *El marxisme i la qüestió nacional* (1913), no considerava que els jueus fossin una nació; no obstant, creant una organització política per a ells –alhora que perseguia els nacionalistes sionistes– pensava que podria *solucionar* el que havia estat

el *problema* jueu a Rússia des de feia segles.

Ni amb la propaganda a favor de Birobidjan ni amb la repressió dels sionistes, però, Moscou aconseguí que els jueus russos demanessin massivament migrar cap a la nova regió. Molt pocs s'interessaren per la idea. Una actitud que no pot ser més que definida de lògica, atès que el clima de la zona és extrem. Davant de l'escassa quantitat inicial de peticions per anar-se'n cap allà, el president del Comitè Executiu Central del Partit Comunista de la Unió Soviètica –seguint les ordres de qui tenia el poder real, sobretot des de la mort de Lenin el 1924, el secretari general, Stalin–, Mikhaïl Kalinin, d'origen jueu, dictà la creació de l'Associació Jueva per a la Colonització Agrícola, l'objectiu de la qual era enviar cap a Birobidjan un milió de jueus en una dècada. L'associació es dedicà durant anys a fer intensa apologia del nou ens polític hebreu, sense massa èxit.

A pesar de la intensa feina de l'associació esmentada, el poblament de la nova entitat política no aixecà gens d'entusiasme entre els jueus russos. La població hebrea de la regió mai va acostar-se, ni de bon tros, als mínims previstos. És cert, però, que l'experiment rebé en primera instància el suport de societats hebrees internacionals creades a posta, com Ambidjan –*American Committee for The Settlement of Foreign Jews in Birobidzhan*–. Tanmateix mai van demostrar una real capacitat de canalitzar un nombre significatiu de persones cap a aquelles fredes terres. Es calcula que entre aquesta societat i una de semblant creada a Argentina aconseguiren enviar-hi uns 1.500 jueus procedents dels Estats Units, Amèrica Llatina, Europa i Palestina. Molt pocs comparats amb les previsions de l'associació referida. També va ser escàs el nombre d'hebreus russos que hi anaren: cap al 1905 Rússia en tenia uns 4 milions, només entre 20.000 i 30.000 dels quals vivien a Birobidjan a mitjan anys trenta.

Just acabada la Segona Guerra Mundial, les autoritats de Moscou reprengueren la idea de colonitzar amb més intensitat Birobidjan. Però novament fracassaren. Aleshores Stalin pensà de deportar-hi per la força de les armes tots els jueus que vivien a l'URSS. Afortunadament per a ells, el dictador va morir el 1953 sense posar en marxa l'aberrant projecte. El seu successor abandonà la idea. El nombre total

d'hebreus que arribaren a residir al mateix temps a la regió autònoma no passà mai dels 40.000.

Un infern i no un paradís

Birobidjan no va ser en cap moment una mena de paradís, com ho pretenia fer creure l'Associació Jueva per a la Colonització Agrícola a través de la intensa propaganda que durant anys va dur a terme entre els col·lectius hebreus. Els deliris paranoics de Stalin i dels seus bàrbaros còmplices comunistes sempre pensaren aquella iniciativa amb la idea de *resoldre* el que consideraven el *problema* jueu, mai per compensar un dels pobles més perseguits de la història.

A pesar de tanta insistència i propaganda per part de l'aparell polític de l'Estat soviètic, l'experiment fracassà. En primera instància perquè a cap jueu el seduïa gens ni mica la perspectiva d'anar-se'n a viure a un lloc tan llunyà, sotmès a un clima extremadament fred i amb una terra de la qual la lògica indicava que difícilment se'n podria treure –al contrari del que falsament deia l'associació citada– massa rèdits. També s'explica el fracàs per la delirant purga política decretada durant la segona meitat dels anys 30 per Stalin, que afectà de ple la regió autònoma hebrea. Seguint els autors Louis Rapoport, periodista estatunidenc i israelià, autor de diversos llibres sobre la història dels jueus, i el professor universitari –de Yale, entre més centres– especialista en cultura hebrea Jonathan Brent, la russificació va ser brutal a Birobidjan: es cremaren més de 30.000 llibres –bona part dels quals eren de temàtica religiosa o cultural jueva o escrits per jueus–, la pràctica totalitat de dirigents polítics lo-

cals foren assassinats, enviats a camps de treball forçat o empresonats... I per si faltava res, a la segona meitat dels anys 40, una nova onada de repressió política generalitzada es desfermà a la zona. Tal com conta la periodista i traductora Masha Gessen, nascuda a Rússia i que ara resideix a Nova York, autora del llibre *La trista i absurda història de Birobidjan*, "a finals de la dècada de 1940 una segona onada de detencions i empresonaments travessà la zona, i traumatitzà els jueus i silencià efectivament la majoria de les empreses culturals jueves que s'hi havien creat".

ELS HEBREUS QUE ARRIBAREN A RESIDIR AL MATEIX TEMPS A LA REGIÓ AUTÒNOMA NO PASSAREN MAI DELS 40.000

A pesar que a la nova regió autònoma s'havien creat escoles hebrees, que la llengua oficial era el *jiddisch*, que s'hi fundà un periòdic en la mateixa llengua, que s'havia promès que s'hi podria resar lliurement... tot va ser una pura façana rere de la qual no hi havia res més que la voluntat de crear, tal com va reconèixer implícitament Mikhaïl Kalinin, una mena de reserva territorial per a jueus on havien d'anar tots els que no volien ser assimilats, perquè a la resta de l'URSS el judaisme estava terminantment prohibit. I una reserva que ben aviat perdé a la pràctica

l'autonomia que inicialment se li havia promès: la russificació lingüística i cultural va ser la norma durant els anys 30 i 40, el diari local no era més que una burda traducció del *Pravda* (diari oficial del Partit Comunista), les pràctiques religioses jueves acabaren tan prohibides i perseguides com a la resta de l'URSS...

No és estrany, doncs, que, entre una cosa i una altra, el nombre de jueus que acceptaren anar-hi estigués sempre molt per sota de les expectatives i que, quan es creà l'Estat d'Israel, el 1948, la població de Birobidjan anés decreixent progressivament fins avui mateix, perquè els jueus, si anaven enlloc, era a la bíblica terra promesa.

Poc després de la mort de Stalin (1953), el nou cap de la dictadura comunista soviètica, Nikita Khruixtxov, declarà formalment que Birobidjan era "un projecte fallit". Això sí, seguint la tradició antijueva russa, assegurà que calia responsabilitzar els hebreus del fracàs per mor de la seva "aversió" a "la disciplina i el treball".

D'ençà de la caiguda de l'URSS ha existit a la regió autònoma un relatiu ressorgiment de la cultura i la religió jueves. Tot i així, l'escassa població hebrea sobre el total, poc més de l'1%, no atorga gaire incidència sobre el conjunt social a aquest tipus d'iniciatives.

Birobidjan fou un dels molts experiments socials i polítics soviètics que, com tots, acabà essent un fracàs estrepitos. No obstant, i a pesar que sempre patirà l'estigma d'haver estat creada més com una reserva per a jueus que com un vertader país, ningú podrà negar mai que fou el primer ens polític i institucional territorial hebreu després de la Diàspora. ●

Avancem junts

Port de Barcelona

Port de Barcelona, el primer *hub* logístic del sud d'Europa.